

Procesmanual

Hvorfor bruge Forumteater i arbejdet med unge?

Støttet af

Lifelong Learning Programme

Hvorfor bruge Forumteater i arbejdet med unge?

I arbejdet med unge er det godt at kunne gribe dialogen an på flere måder. Desværre sker det ofte, at dialogen kun bliver verbal, og man glemmer at non-verbal kommunikation, som eksempelvis kropssprog, også er vigtigt. Forumteater giver som kommunikationsform mulighed for både at arbejde med kropssprog og verbal kommunikation. I stedet for blot at snakke om, hvordan man kan løse en konflikt, arbejdes der med konkret afprøvning af løsningsforslag. På den måde kan de unge få en direkte og umiddelbar fornemmelse af, om løsningsforslaget kan bruges, om det kræver flere overvejelser, er urealistisk eller måske bare ikke det rette i den givende situation.

Sagt på en anden måde: Forumteater er et alternativ til den traditionelle kommunikationsform med unge, der står foran store udfordringer eller problemer i deres liv. Det kan udfordre de unges tænkemåde, få dem til at reflektere over deres problemer og nå frem til alternative løsninger. Via konkret afprøvning kan de desuden mærke efter med både krop og sjæl om løsningsforslaget virker for dem.

En vigtig del af projektet er at integrere brugen af digitale værktøjer som video, sociale medier og mobiltelefoner. Disse bruges allerede i vid udstrækning af unge mennesker og kan derfor være nyttige at bruge i kommunikationen med de unge. Målet med brugen af de digitale værktøjer er at udvide mulighederne i forumteater. Eksempelvis i form af at kunne fastholde scenerne fra de afviklede forumspil og arbejde videre med dem bagefter.

Det overordnede mål i "Actvise" projektet er at aktivere og involvere deltagerne gennem spørgsmål, afprøvning og refleksion – og ikke mindst at udvikle og tilpasse Forumteater-metoden, så den bliver et nyttigt værktøj for vejledere, lærere, mentorer og andre, der arbejder med unges uddannelses- og karrieremuligheder.

Baggrunden for Forumteater

Forumteater er udviklet af den brasilianske teaterinstruktør Augusto Boal i 1960'erne og 70'erne. Boal arbejdede blandt andet med lokalsamfund og sociale grupper, der på den ene eller anden måde var udsat for undertrykkelse. Metoden gik ud på, at forvandle teatertilskuere til aktive deltagere, der gennem deltagelse i teater kunne udvikle og afprøve løsninger på de problemer, de stod overfor i deres hverdag - og som kunne være med til at sætte en stopper for den undertrykkelse, de oplevede.

I Forumteater har tilskuerne mulighed for at stoppe forestillingen og give deres besyv med. Forestillingen er som regel en kort scene, hvori en person på den ene eller anden måde udsættes for dårlig behandling eller en stor udfordring. Udfordringen kan være opfundet til lejligheden, men kan også være et virkeligt problem, som en af tilskuerne har budt ind med på forhånd.

Forumteatrets form skaber et trygt miljø, hvori man i skuespilsform kan gennemspille tilskuernes bekymringer, frygt, drømme, håb osv. og skabe mulighed for forandring under gennemspilningen. Tilskuerne inviteres til at komme med ændringsforslag til handlingsforløbet og selv spille med i scenen. I kraft af, at de selv er med til at komme med løsningsforslag, bringes de ud af deres tilstand af undertrykkelse.

Forumteatrets forskellige faser

- **Forberedelse/før-aktiviteter;**
Indsamling af dilemmaer/problemstillinger til mulige scenarier, enten fra deltagerne eller fra andre kilder (interviews, nyheder, sladder, osv.)
- **Opvarmningsøvelser;**
Er med til at ophæve barrieren mellem skuespillere og tilskuere/deltagere.
- **Værdiøvelser;**
Deltagerne forholder sig aktivt til forskellige udtalelser og standpunkter.
- **Forberedelse af forumspil/ prøver i grupperne;**
Deltagerne skal i grupper forberede en kort scene (3-5 min).
Enten med udgangspunkt i en synopsis eller en værdiøvelse.

- **Første gennemspilning af scenen;**
Den forberedte scene spilles igennem uden stop eller kommentarer.
- **Diskussion af scenen i par/grupper;**
I par eller grupper diskuteres hvad scenen handler om.
- **Anden gennemspilning af scenen;**
Her introduceres den særlige "stop" metode, der giver tilskuerne mulighed for at stoppe scenen undervejs og stille spørgsmål til scenens personer.
- **Tredje gennemspilning af scenen;**
"Jokeren" inviterer tilskuerne til at stoppe scenen og overtage en af rollerne, hvis de har forslag til, hvordan man løser scenens problem/dilemma. Scenen fortsættes derefter, nu med den nye løsning. De andre skuespillere forbliver i deres rolle, men reagerer i forhold til de nye input.
- **Gentagelse af scenen;**
Som under tredje gennemspilning. Scenen gentages indtil der ikke er flere nye forslag.
- **Evaluerings;** Hvad virkede? Hvad virkede ikke? Var det et realistisk scenarie? Osv. Jokeren beder bl.a. tilskuerne om at diskutere: Hvad var problemet her? Var det den rigtige løsning? Kan man gøre sådan i det virkelige liv? Hvad lærte vi? (Boal 1979; Boal 2002; ACT!).

Jokeren

Jokeren leder forløbet og er bindeleddet mellem skuespillere og tilskuere. Desuden sikrer jokeren, at forløbet på intet tidspunkt løber af sporet eller går i stå. Jokeren skal stå udenfor spillet og forsøge at være så neutral som muligt. Derfor må han/hun ikke have direkte indflydelse på det, der spilles på scenen, men kan dog påvirke ved at stille spørgsmål og guide gruppen videre i forløbet.

Jokerens hovedopgaver er:

- At bringe tilskuernes ideer og forslag op på scenen.
- Få tilskuerne til at reflektere over de konflikter og problemstillinger, som opleves i forumspillene.
- Hjælpe tilskuerne til at forstå og anerkende deres egen rolle i scenarierne
- og hvordan løsningerne kan hjælpe dem i deres daglige liv.

Top tips til jokeren

- **Undgå at manipulere eller påvirke;**

Jokeren skal undgå handlinger, som kan manipulere eller påvirke tilskuerne. Han/hun må ikke drage konklusioner, der ikke er indlysende eller oplagte. Jokeren skal sikre, at løsningsforslag diskuteres og starte diskussionerne på en spørgende måde, der giver tilskuerne mulighed for blot at svare JA eller NEJ.

- **Træf ingen afgørelser;**

Jokeren skal til hver en tid holde sig uden for diskussioner af hvorvidt løsninger er gode eller ej. Dette gælder også andre tvivlstilfælde, hvor det er vigtigt at tilskuerne træffer deres egne valg. Jokeren skal præsentere spillereglerne for forumspillet og så overlade resten til tilskuerne.

- **Hold øje med såkaldte "magiske løsninger";**

Jokeren skal holde øje med såkaldte "magiske løsninger", det vil sige løsninger, der enten ikke vil kunne lade sig gøre eller have den forventede effekt i virkeligheden. Jokeren kan stoppe en skuespiller, hvis jokeren bedømmer, at skuespilleren er i gang med at fremføre en "magisk løsning". Dog ikke ved at erklære den for "magisk", men ved at spørge tilskuerne om de betragter denne løsning for realistisk. Det er altså tilskuerne, der kommer med den endegyldige bedømmelse.

- **Vær opmærksom på egen fysiske fremtræden i rummet;**

Jokerens fysiske tilstedeværelse er vigtig og vedkommende må sikre sig ikke at blive opfattet som en del af forumspillet eller en af tilskuerne. Jokeren skal fremstå neutral, men også engageret, sådan at "træthed og ubeslutsomhed" ikke kommer til at påvirke tilskuernes overvejelser.

- **Vær spørgende og sikre debat;**

Jokeren skal på bedst mulig vis hjælpe deltagerne med at få hold på deres tanker og få afprøvet deres ideer.

Husk på!

Det er vigtigt, at der er en vis fælles forståelse hos tilskuerne om, hvad de oplever. De skal helst have den samme oplevelse af, hvad konflikten i scenen er, og jokeren skal gennem spørgsmål og debat sikre at dette er tilfældet.

Husk dog på, at jokeren ikke må afgøre, hvad konflikten er, men i stedet skal hjælpe erkendelse frem hos tilskuerne ved at stille spørgsmål som, "Hvad så du?", "Hvad er temaet i denne scene?", osv. Hvis publikum tøver med at stoppe en scene, kan jokeren så neutralt som muligt, hjælpe dem i gang ved at spørge: "Jeg vil bare lige være sikker på, at I synes, at alt er som det skal være i denne scene?". Dette kan være med til løse op for nogle bud på løsninger.

Vær ikke bange for at stoppe en scene, hvis spillet går i stå eller tager en urealistisk drejning. Hvis en scene bliver urealistisk eller irrelevant for tilskuerne, vil det være til skade for hele oplevelsen af forumforløbet. I sådan et tilfælde er det bedre at gå videre til næste forumspil.

Hvis jokeren beder tilskuerne om at diskutere parvis eller i grupper, er det vigtigt altid at følge op på diskussionen, for hvis tilskuerne har brugt tid på at diskutere og reflektere sig frem til et standpunkt, er det vigtigt, at de også får lov til at give det til kende.

Ordbog

De undertryktes teater (*Theatre of the oppressed*): En teaterform, udviklet af den brasilianske instruktør Augusto Boal, med det formål at forvandle publikum til aktive deltagere i et teatermæssig forløb. De undertryktes teater har tre hovedformer: Billed- og Skulpturteater, Usynligt Teater og Forumteater. Billed- og Skulpturteater er en serie af øvelser og lege, hvor deltagerne laver stilbilleder af deres liv, de følelser og erfaringer de har - og oplevelser af undertrykkelse de møder. Usynligt Teater er en form for offentligt teater, der foregiver at være virkelighed. Tilskuerne (The spect-actors) inddrages som deltagere i en handling, men uden at de opdager, at det bare er et teaterstykke. Ofte opdager de det heller ikke efter stykket. Forumteater - se næste side.

Forumteater: En teaterform, hvor publikum undervejs kan stoppe en forestilling. Forestillingen er ofte en kort scene, hvori en person bliver udsat for en eller anden form for uretfærdighed eller undertrykkelse. Den tilskuer, der stopper forestillingen, erstatter en af skuespillerne og kommer med sit bud på, hvordan man løser forestillingens dilemma. På den måde har tilskuerne mulighed for at komme med egne input og opleve hvilken effekt det har.

Forumspil: En variation af Forumteater, men i stedet for at bruge trænedede skuespillere til at opføre forestillingerne, er gruppen selv involveret i udviklingen af forestillingerne, ligesom de selv deltager som skuespillere (ikke bare som aktive deltagere/spect-actors). Dette er med til at sikre, at forestillingernes dilemmaer er relevante for gruppen.

Skuespiller: I dette projekt bruges udtrykket "Skuespiller" om den eller de personer, der er med fra starten af scenen. Disse er med til at udvikle motivation, baggrund og handlinger for scenens karakterer og skal i alle gentagelser af scenen forblive i deres rolle. Dette er for at sikre en så realistisk og brugbar afprøvning af tilskuernes løsningsforslag som muligt.

Spect-actor: Det engelske udtryk for "tilskuere" til en forumteater-forestilling. Det dækker over at publikum ikke, som man kender det fra traditionelt teater, er passive observatører til handlingen, men i stedet forvandles til aktive deltagere i begivenhederne på scenen. De kan stille spørgsmål, komme med input og foreslå alternative løsninger. På den måde kan de ændre scenen og den retning den udvikler sig i.

Jokeren: I forumteater bruges titlen "jokeren" om spil-lederen eller facilitatoren af scenen. Jokeren er ansvarlig for at skabe en positiv stemning og sikre en flydende afvikling af forløbet. Blandt andet ved at stille spørgsmål, der ligger op til refleksion og interaktion hos publikum. Jokeren skal søge at være neutral og lade deltagerne selv bedømme om foreslåede løsninger og handlinger er "gode" eller "dårlige".

Et dilemma: En situation indeholdende en eller anden form for uløst konflikt. Dilemmaet skal være realistisk, relevant og have personkarakterer, som tilskuerne (the spect-actors) kan identificere sig med.

Værdiøvelse: Værdiøvelser eller standpunktsafklaringer er en måde at få tilskuerne til at diskutere udtalelser, standpunkter og værdier. Tilskuerne bliver bedt om at tage aktivt stilling ved fysisk at placere sig selv i forhold til sin holdning og efterfølgende argumentere for sit valg af placering.

Opvarmningsøvelse: En lille fysisk øvelse med det formål at nedbryde hæmninger og barrierer hos publikum, samt sikre at de er klar til at være aktive og involvere sig.

Før-aktiviteter: Aktiviteter og forberedelse, der ligger før selve forumspildagen og dens aktiviteter (opvarmning, værdiøvelser, forumspil), og hvis formål er at forberede deltagerne, indsamle informationer og dilemmaer – eventuelt også forberede brugen af digitale medier.

Efter-aktiviteter: Aktiviteter, der foregår efter forestillingerne (og evalueringen). Efter-aktiviteter er en god måde at få de unge mennesker til at fortsætte med at reflektere over emner og dilemmaer. Det er også en god måde at arbejde med dilemmaer på overfor tilskuere, der ikke er trygge ved at optræde på en scene. Efter-aktiviteterne kan foregå i klasselokalet, som gruppearbejde, hjemme eller online alt afhængigt af metode og målgruppe.

Forslag til litteratur:

Boal, Augusto (1979): **Theatre of the Oppressed**. Pluto:London.

Boal, Augusto (1992): **Games for Actors and Non-Actors**. Routledge:London.

Byréus, Katrin (1992): **DU har hovedrollen i dit liv**. DRAMA

